
Bad, kraft og styrke

FORSIDEBILDET

Foto Øivind Larsen 2001

Utenfor Bislet Bad i Oslo står det en skulptur som kan inspirere til refleksjoner over offentlige bad og deres betydning opp gjennom tiden. Den heter Efter badet og er utført av Anders Svor (1864 – 1929). Man kan formelig se hvordan mannen med håndkleet føler seg ren, og hvordan han med tilfredshet iakttar muskelspillet i overarmen. Statuen var en gave fra Selskabet for Oslo Byes Vel da Bislet Bad stod ferdig i 1920.

Bislet Bad har en staselig arkitektur som utstråler noe av det samme budskapet. Enda tydeligere var dette for Torggata Bad fra 1931 – 32, der søylene i fronten og de to høye trærne gav assosiasjoner om et renslighetens og kroppskulturens tempel.

I nåtidens diskusjoner om de offentlige bad, deres drift og skjebne, er det viktig å huske på at de oppgavene de var tiltenkt, har forandret seg med tiden. Frem til oppsvinget for boligbyggingen fra 1930 og boligreisningen som skjedde i større format etter 1945, var det ikke vanlig med innlagt bad i boliger for folk flest. Dusje eller bade var noe nordmenn sjelden gjorde. Det fikk holde med vaskeservant, vaskefat og mer omfattende kroppsvask en gang imellom.

Ikke minst alle infeksjonssykdommene gjorde behovet for renhold påtrengende, og dette behovet gjaldt også den personlige rensligheten. I mellomkrigstiden var bedret hygiene en kampsak. Tuberkulosefrykten ble mye brukt som argument, også for hygiene i sin alminnelighet, ikke bare vedrørende spesifikke tiltak mot denne sykdommen.

Oslo by lå på mange felter langt fremme i utviklingen i offentlig hygiene i Norge på denne tiden. Selv om det fantes bade- og vaskeanstalter også tidligere, bl.a. der Torggata Bad ble bygd, var de nye badene en slags templer for renslighet og helse. Hit skulle folk komme – først og fremst for å vaske seg, bli rene.

I etterkrigstiden kom andre momenter mer frem. De mange svømmehallene som ble bygd i tilslutning til skoler og idrettsanlegg mv., skulle ikke bare dekke et renslighetsbehov – her skulle barn simpelthen lære å svømme. En ferdighet som mange steder ikke var tilstrekkelig utbredt. De nye svømmehallene var et verktøy i det forebyggende arbeidet mot drukningsulykker.

Men så er tiden gått. De fleste har dusj eller bad i sin bolig. De fleste kan svømme. Mange offentlige bad har fått en annen hovedfunksjon i folks bevissthet, en funksjon som er viktig på en annen måte i folkehelsens tjeneste, nemlig som treningsarena. Enten det er et kommende triathlonstevne som vinker i det fjerne, eller det simpelthen er et ønske om god mosjon, er det offentlige bad et sted å oppsøke. De badene som kan skilte med særlig varmt vann, kan også lokke dem som synes bassenget er stedet for å løse opp giktiske ledd og stive muskler.

De offentlige bad har på et vis i sin målsetting beveget seg langs en linje fra hygiene via pedagogikk til alternativ for rekreasjon, trening og velvære. Anders Svors statue kan tolkes inn i dette. Mens man i 1920-årene kanskje først og fremst festet seg ved kunstverkets lovprisning av rensligheten, ser vi i dag mer en atlet som veltrent kommer opp av vannet.

Men hvorvidt Svors modell kunne svømme, vet vi ikke.

ØivindLarsen

Publisert: 10. september 2001. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2025. Lastet ned fra tidsskriftet.no 23. desember 2025.